

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Gemeente Woerden
t.a.v. de griffier
Postbus 45
3440 AA WOERDEN

Rawd 21 MAART 2014

Beh. Ambt.:
Streefdat.:
Afschr.: Bdw/RB/RBP/ow 2
B.V.O.:

doorkiesnummer
(070) 373 8670

uw kenmerk

bijlage(n)

2

onderwerp

ons kenmerk

datum

20 maart 2014

Geachte heer/mevrouw,

"Groen verbindt". Onder dat motto roepen VNG, Natuurmonumenten en andere natuurorganisaties alle gemeenten op om natuur een stevige plek te geven in de collegeprogramma's. Niet alleen als onderdeel van het ruimtelijk beleid, maar bijvoorbeeld ook als bijdrage aan goede zorg voorkwetsbare groepen of als mogelijkheid om mensen aan een baan te helpen. Om gemeenten te helpen hiermee aan de slag te gaan, hebben wij samen met Natuurmonumenten en andere natuurorganisaties een pamflet met actiepunten gemaakt. Op 20 maart is het eerste exemplaar uitgereikt aan onze voorzitter Annemarie Jorritsma.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

drs. C.J.G.M. de Vet
Lid directieraad

Gemeente Woerden 14.004355

Registratiedatum: 21/03/2014
Behandelend afdeling
Afgehandeld door/op:

GROEN ACTIVEERT

De gemeente is steeds meer verantwoordelijk voor de zorg voor allerlei groepen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dat vergt veel aandacht van de gemeente, aandacht die wel eens ten koste kan gaan van andere aandachtsgebieden zoals natuur. Door slim te combineren ontstaan echter bijzonder effectieve en interessante combinaties. Een aantal voorbeelden:

Steeds meer ouderen vinden hun weg naar het vrijwillig landschapsbeheer. Niet alleen omdat ze het landschap zo belangrijk vinden, maar vooral omdat het een bijzonder sociale activiteit is. Juist ook voor ouderen is het belangrijk te blijven bewegen en de inspanningen die geleverd worden in het landschapsbeheer zijn daarom een belangrijke toegevoegde waarde en hebben een ontspannende werking op de geest.

Twee vrijwilligersgroepen van Stichting Landschapsbeheer Zeeland werken wekelijks samen met een begeleider en cliënten van re-integratie bedrijf Travajle Subiet. In Zeeuws-Vlaanderen en op Walcheren wordt geknot en gewerkt aan ecologisch beheer van bosjes en bloemdijken. Cliënten van de Sociale Werkvoorziening Hulst en Walcheren zijn actief met het onderhoud van Wandelnetwerk Zeeland. Markeringen en overstapjes worden vrijgemaakt en picknickbanken in de lijnolie gezet.

Samen met cliënten van IrisZorg, een instelling voor verslaafden en -daklozen, bouwen mensen van de Gelderse Natuur en Milieufederatie bijenkasten en plaatsen en onderhouden deze. De kasten worden geplaatst op de daken van bedrijven en gemeenten in Gelderse steden, waarmee sponsorcontracten worden aangegaan. Tegen een vergoeding voor de onderhoudskosten ontvangen de bedrijven een bijenkast op dak, een deel van de honingopbrengst en publiciteit over hun deelname aan het project.

De Gelderse Natuur en Milieufederatie heeft samen met dezelfde gemeente

© Natuurmonumenten / Andries de Lande Cremer

Nijmegen een gierzwaluwproject gestart met vluchtelingenorganisatie Gast en een hobbywerkplaats. Vluchtelingen maken onder begeleiding van medewerkers van de hobbywerkplaats gierzwaluwnestkasten, die worden verkocht aan belangstellenden.

De stichting Voedseltuin Rotterdam heeft achter het pand van de Voedselbank aan de Keilestraat een tuin aangelegd om groenten en fruit te kweken voor de Voedselbank. Het ontwerp en de inrichting zijn gebaseerd op permacultuur. De tuin wordt onderhouden door zo'n vijftien mensen die moeite hebben om een reguliere baan te vinden.

GROEN VERDIENT

Groningen heeft bedacht en ervaren dat het vooral heel goed is om in het natuurbeheer niet alles zelf te doen. En dat werkt goed uit. Bewoners waarderen het als zij zelf aan de slag mogen met hun stadstuin. In het project de Eetbare Stad zijn inmiddels op meer dan 60 locaties tenminste 250 bewoners actief met fruitbomen, moestuinen en ander eetbaar groen. De stad stimuleerde, de bewoners deden de rest. En dat scheelt heel veel overheidsuitgaven.

Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Het Groninger Landschap hebben een belangrijke rol in het beheren van de grotere natuurgebieden rondom de stad. Zij hebben drie waardevolle ecologische gebie-

den in de stadsrand (de Piccardthofplas, de Hunzezone en het natuurlijke deel van Kardingene) voor een symbolisch bedrag van de gemeente in eigendom overgenomen. Het beheer daarvan wordt ook voor een deel met behulp van omwonenden en vrijwilligers georganiseerd. Een instrument dat de waarde van groen goed in beeld brengt is TEEB-stad. TEEB staat voor 'The Economics of Ecosystems and Biodiversity'. Met de TEEB-Stad reken-tool is het proces rondom realisatie en waardecreatie van groen en water in de stad op gang te brengen. Aan de hand van deze rekentool zijn op basis van kengetallen de baten van een groenproject te berekenen. Zo ziet een gemeente direct een indicatie van het effect van maatregelen als extra bomen of groene daken op maatschappelijke baten zoals gezondheid, energiebesparing of waterberging. Door te werken met scenario's is het mogelijk om het optimale plan te vinden met de meeste baten en vervolgens de dialoog aan te gaan met potentiële partners en initiatiefnemers.

GROEN ADEMT

Door klimaatverandering komt de leefbaarheid van Arnhem in het geding: de stad wordt te warm tijdens de zomerse perioden. Steden produceren warmte door verwarming of koeling van gebouwen en door het verkeer. Voor haar bewoners maar ook voor bedrijven en bezoekers kan Arnhem dan minder aantrekkelijk worden. Arnhem wil echter een stad zijn waar het prettig toeven is onder alle weersomstandigheden. Gezien dit belang is klimaat een van de thema's van de nieuwe structuurvisie. In de groene delen van de gemeente mag niet meer gebouwd worden omdat juist daar nog verkoeling te vinden is tijdens warme dagen. Ook het open houden van die gebieden zorgt voor een windstroom die de stad iets koeler houdt. Waar mogelijk wil Arnhem de stad verder vergroenen, bijvoorbeeld de pleinen en binnenterreinen. Apeldoorn werkt al 10 jaar samen met het Waterschap om de karakteristieke beken en sprengen in de stad weer zichtbaar te maken. Dit dient vele doelen. De stad wordt er groener van, het stadsklimaat wordt beter, overvloedige neerslag kan beter verwerkt worden en het brengt cultuurhistorie terug. De stadsbewoners zijn trots op hun beken en waarderen daardoor hun woonomgeving meer. En ook de voor deze beken typische flora en fauna komen zo terug.

De beken en sprengen vormen een belangrijke pijler in het ruimtelijk fundament van de stad zoals dat is vastgelegd in de structuurvisie.

GROEN TREKT AAN

De natuurbeschermingswetgeving verplicht iedereen om rekening te houden met beschermde planten en diersoorten. Als je iets gaat ondernemen waar mogelijk beschermde planten of dieren last van hebben, moet je een ontheffing aanvragen. Er moet dan wel een gedegen ecologisch onderzoek plaatsvinden. Maar een ecologisch onderzoek kan er natuurlijk ook toe leiden dat er geen vergunning komt. Dat geeft weer procedures, aanvullend onderzoek, et cetera. Veel mensen onthouden dan dat vanwege de natuur er niets mag, niets kan, en het kostbaar is en een lange adem vereist om iets gedaan te krijgen.

De gemeente Zwolle heeft een manier van werken ontwikkeld waarbij niet elke initiatiefnemer een compleet vergunningstraject hoeft te doorlopen. De gemeente heeft namelijk het voorwerk al gedaan: de planten- en diersoorten zijn in kaart

© Natuurmonumenten / Martin van Lakken

gebracht en in grote lijnen compenseert de gemeente vooraf de mogelijke bedreigingen die er de komende jaren verwacht worden. Voordelen: minder kosten, minder gedoe, minder irritaties bij nieuwkomers, een positief imago van natuur en meer natuur in en om de stad!

De Zeeuwse Milieufederatie en Yara, een Zeeuws bedrijf voor meststoffen en gewasvoedingsprogramma's, werken samen om de braakliggende gronden van het bedrijf tijdelijk in te richten als natuurgebied. Zo ontstaat er een tijdelijk leefgebied voor planten en dieren, die als het bedrijf de grond weer nodig heeft voor bijvoorbeeld uitbreiding, zonder grote problemen met de natuurwetgeving weer kan worden omgezet. De Natuur en Milieufederaties bieden ondersteuning bij de ontheffingsaanvraag en leveren samen met organisaties als Stichting Landschapsbeheer inrichting- en beheeradvies voor deze terreinen.

GROEN ZORGT

Artsen van het Ziekenhuis Bernhoven te Uden wandelen 1 keer per maand met diabetespatiënten in de natuur. De diabetesverpleegkundigen en internisten merken dat wandelen in een groene omgeving een ontspannen sfeer creëert, waardoor de patiënten gemakkelijker vragen durven te stellen dan wanneer ze tegenover de arts zitten tijdens een spreekuur. Door regelmatig de bloedglucose te meten, ontdekken mensen wat bloedsuikers doen als zij intensief bewegen. De artsen van Ziekenhuis Bernhoven leiden vanaf natuurcentrum De Maashorst de wandelin-

© Natuurmonumenten / Janko van Beek

gen samen met een IVN-gids die tijdens de wandelingen vertelt over de natuur en het landschap. De gemeente zorgt ervoor dat er voldoende paden zijn om ook daadwerkelijk de rondjes te kunnen lopen. Andere gemeenten houden in hun groenbeleid rekening met hun nieuwe gemeentelijke zorgtaak. Voor veel patiënten (down, autisme, niet-aangeboren hersenafwijkingen) is het werken in de natuur en het groen een heel zinnige, heldere of rustgevende activiteit. Door samen met zorgaanbieders en patiënten slimme combinaties te zoeken in zorg en natuur, snijdt het mes aan twee kanten: de gemeente faciliteert goede zorg en levert extra groen en natuur op.

CONTACTEN

Organisatie	Contactpersoon	www.adres/tel.nr.
VNG	Olaf Prinsen, wethouder Apeldoorn Marianne van Steenis	www.vng.nl 070 – 37 38 66 7
De Natuur en Milieufederaties	Volkert Vintges	www.natuurenmilieufederaties.nl 030 – 25 67 36 0
Natuurmonumenten	Willem Hellevoort	www.natuurmonumenten.nl 035 – 65 59 93 3
De12Landschappen	Sascha van Breukelen	www.de12landschappen.nl 030 – 60 17 20 5
Staatsbosbeheer	Franke Hoekstra	www.staatsbosbeheer.nl 030 – 69 26 11 1
Landschapsbeheer Nederland	Gerrit-Jan van Herwaarden	www.landschapsbeheer.nl 030 – 23 45 01 0
De Vlinderstichting	Titia Wolterbeek	www.vlinderstichting.nl 0317 – 46 73 46
IVN Nederland	Jelle de Jong	www.ivn.nl 020 – 530 88 64
Vogelbescherming Nederland	Jip Louwe Kooijmans	www.vogelbescherming.nl 030 – 69 37 70 0
Stichting RAVON, Zoogdierverseniging	Rob van Westrienen	www.zoogdierverseniging.nl 024 – 74 10 60 0 024 – 74 10 50 0

© Natuurmonumenten - Janko van Beek

GROEN VERBINDT

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Samen met:
De Natuur en Milieufederaties
De12Landschappen
Staatsbosbeheer
Landschapsbeheer Nederland
De Vlinderstichting
IVN Nederland
Vogelbescherming Nederland
Stichting RAVON
Zoogdierverseniging

GROEN ACTIVEERT

- Burgers kunnen meer van hun groene omgeving maken en heel vaak willen ze dat ook. We gaan bij burgerinitiatieven uit van 'wat wel kan' in plaats van 'wat niet mag'.
- We geven de groengebiedjes in woonbuurten terug aan omwonenden zodat de omwonenden niet alleen mooiere woongebieden kunnen creëren maar ook woongebieden waar mensen elkaar kennen en willen samenwerken aan hun eigen buurt.
- We gebruiken groene projecten als zinvolle tegenprestatie voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

GROEN ADEMT

- Bij de langjarige ruimtelijke planning staat groen centraal. In gebieden waar mogelijk in de toekomst stedelijke ontwikkelingen gaan plaatsvinden, gaan we eerst het groen plannen voordat we het rood aanleggen. Deze werkwijze verankeren we in de structuurvisie.
- Binnensteden worden warmer door de versterking en klimaatverandering. Door de binnensteden te vergroenen en er voor te zorgen dat er meer water in de stad komt (beken, vijvers, etc), maken we de binnenstad koeler en daarmee aantrekkelijker voor bewoners en bezoekers. Hierin werken we samen met de waterschappen.

GROEN VERDIENT

- Wijsheid over groenbeheer ligt niet alleen bij de gemeente. We gaan daarom samenwerken met groene organisaties zoals imkers, natuurbeheerders, waterbeheerders, vogelwerkgroepen maar ook recreanten om te kijken waar natuur groener, kleurrijker kan en waar het goedkoper kan worden beheerd.
- We geven de komende jaren meer aandacht aan grotere natuurgebieden. Doel is meerwaarde te creëren door bewuster te zijn van de waarde van deze gebieden. Uitkomst kan zijn een intensievere samenwerking met natuurbeschermingsorganisaties, afstoten van gebieden of het instellen van een revolving fund.
- We zetten in op het verdienen aan natuur door multifunctioneel gebruik van de gemeentelijke natuurgebieden. We gaan kijken naar combinaties met bijvoorbeeld waterberging, energieproductie (zonnepanelen) en recreatie. Functiecombinaties dus waarbij natuur geld kan opleveren zonder die natuur aan te tasten.

GROEN VERBINDT

Burgers waarderen groen en natuur. Gemeenten kunnen hen daarin steunen door een actief groenbeleid te voeren. Door groen en natuur te koppelen aan andere maatschappelijke thema's zijn er veel win-win-situaties te creëren.

Deze actiepunten zijn bedoeld als inspiratie om natuur een belangrijkere plek te geven in de collegeakkoorden. Maar ze zijn ook een-op-een over te nemen in de akkoorden. Op de volgende pagina's staan voorbeelden van verbindingen tussen natuur en andere maatschappelijke thema's die naar believen zijn te gebruiken.

GROEN TREKT AAN

- We staan de schaarse ruimtelijke ontwikkelingen niet in de weg dus gaan we van te voren natuur compenseren. Op die manier leggen we eventuele initiatiefnemers geen onnodige barrières op.
- Groen is alleen mooi als je er van kunt genieten. Daarom kijken we samen met sportverenigingen, wandelverenigingen en bewoners waar verbetermogelijkheden zijn voor ontsluiting van natuur.
- We zetten tijdelijk natuur in. We gebruiken de op een bestemming wachtende grondvoorraden waar mogelijk voor tijdelijke natuur en andere groene bestemmingen. De stad wordt er levendiger van, de biodiversiteit wordt gestimuleerd, maar we zetten de ontwikkelingen voor de toekomst ook niet op slot.

Bovenstaande voorbeelden zullen in een collegeakkoord aan kracht winnen als er een indicatie bij te vermelden is van de mate van succes na vier jaar. Omdat het voor elke gemeente anders is welke indicatoren relevant zijn, volstaan we hier met slechts enkele ideeën:

- Aantal bezoekers per jaar in een natuurgebied met het liefst een onderscheid in doelgroepen.
- Via een enquête de waardering van bezoekers meten: waardering is bijvoorbeeld gestegen van 6 naar 7,5 op een schaal van 10.
- Aantal te activeren personen per jaar
- Mate van biodiversiteit die is gerealiseerd in vier jaar
- Zoveel procent lagere kosten op natuurbeheer omdat het is overgenomen door burgers.
- Te realiseren aantal hectare tijdelijke natuur

GROEN ZORGT

- We verbinden groen en zorg waardoor patiënten zich beter voelen de relatie arts-patiënt beter wordt en de zorgkosten omlaag gaan.
- We zorgen voor voldoende en goed bereikbare en uitdagende speelplekken. Obesitas bijvoorbeeld bij jonge kinderen is een snel groeiend probleem. Een groene omgeving nodigt uit tot spelen en dat zal deze ziekte deels kunnen voorkomen.
- We gaan samenwerken met zorginstellingen om langdurige zorgvragers zoals mensen met Down, autisme, niet-aangeboren hersenafwijking een plek in de natuur te geven waardoor de natuurkosten en zorgkosten lager kunnen worden. Tegelijkertijd gaan de natuurwaarden omhoog en wordt de zorg voor deze mensen beter.
- Als we nieuwe groene infrastructuur aanleggen, zoeken we in eerste instantie naar mogelijkheden en locaties rondom zorginstellingen omdat patiënten veel baat hebben bij goed ontsloten groengebieden.